

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
Кафедра української мови
Кафедра історії української літератури

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Голова приймальної комісії,
ректор Харківського національного
університету імені В. Н. Каразіна

Віль БAKІРОВ

«10 жовтня» 2021 р.

ПРОГРАМА СПІВБЕСІДИ
з української мови/ української мови та літератури
для вступників на навчання
для здобуття ступеня бакалавра
на основі повної загальної середньої освіти

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Програма відповідає вимогам до програм ЗНО з української мови/української мови та літератури поточного року.

Програму для вступного випробування з української мови та літератури розроблено з урахуванням програм для загальноосвітніх навчальних закладів «Українська мова. 5-9 класи», «Українська література. 5-9 класи» (Наказ Міністерства освіти і науки України від 7.06.2017, № 804) та «Українська мова (рівень стандарту) 10-11 класи», «Українська література (рівень стандарту) 10-11 класи» (Наказ Міністерства освіти і науки України від 23.10.2017, № 1407).

Програма складається з чотирьох розділів. Перший з них містить перелік основних тем та понять з української мови та літератури, якими повинен володіти вступник (уміти їх застосовувати на практиці). У другому розділі вказано вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки вступників з української мови та літератури. У третьому розділі наведено критерії оцінювання відповіді на співбесіду з української мови та літератури. У четвертому розділі зазначено список рекомендованої літератури.

Мета вступного випробування на здобуття ступеня бакалавра: з'ясувати рівень теоретичних знань та практичних навичок осіб, які бажають здобувати вищу освіту на основі повної загальної середньої освіти.

Абітурієнт рекомендується до зарахування, якщо виявив знання художніх текстів, уміння робити їх естетичний аналіз, знання правил орфографії, частин мови, синтаксису простого і складного речення, продемонстрував й набрав 51 бал і більше із 100 можливих балів.

Не рекомендуються до зарахування абітурієнти, які під час співбесіди продемонстрували низький рівень теоретичних знань та практичних навичок з української мови, зокрема: не мають міцних знань в межах вимог шкільної програми, не вміють аналізувати, узагальнювати, пояснювати мовні явища; допускають помилки, виконуючи практичні завдання; не володіють мовними нормами на усіх рівнях

Форма вступного випробування - співбесіда.

Вступник отримує 4 питання з мови (для вступного випробування з української мови) або по два питання української мови та української літератури (для вступного випробування з української мови та літератури). Час, відведений на підготовку відповідей з усіх чотирьох питань, – 120 хвилин.

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

Українська мова

1. Фонетика як розділ мовознавчої науки про звуковий склад мови. Голосні й приголосні звуки та їх фонетичні вияви.
2. Класифікація звуків мовлення за способом утворення.
3. Позначення звуків мовлення на письмі.

4. Абетка. Співвідношення звуків і букв.
5. Звукове значення букв я, ю, є, ї, щ.
6. Склад. Складоподіл.
7. Наголос, наголошені й ненаголошені склади та складні випадки правопису ненаголошених голосних у коренях та афіксах.
8. Уподібнення приголосних звуків.
9. Спрощення у групах приголосних, голосних.
10. Найпоширеніші випадки чергування голосних і приголосних звуків. Основні випадки чергування у-в, і-й
11. Складні випадки передачі на письмі фонетичних явищ, правопису складних слів різних груп лексики разом, окремо та через дефіс, правопис часток не, ні з різними частинами мови.
12. Основні орфограми у коренях та афіксах власне української та запозиченої лексики.
13. Іменник як частина мови, основні морфологічні ознаки, синтаксична роль
14. . Іменники власні, загальні, істоти, неістоти.
15. Рід іменників, іменники спільного роду.
16. Граматична категорія числа та іменники, що вживаються в обох числових формах; що мають лише форму однини або множини.
17. Відмінки іменників (7 відмінків). Відміни іменників (4 відміни).
18. Поділ іменників I та II відмін на групи (тверда, м'яка, мішана).
19. Особливості вживання та написання відмінкових форм. Відмінкові закінчення іменників другої відміни у формах родового та давального відмінків однини.
20. Відмінювання іменників, які мають лише форму множини. Невідмінювані іменники в українській мові.
21. Творення, написання та відмінювання чоловічих і жіночих імен по батькові.
22. Прикметник як частина мови.
23. Розряди прикметників за значенням: якісні, відносні, присвійні.
24. Явища взаємопереходу прикметників з одного розряду в інший.
25. Якісні прикметники та їх ступені порівняння: вищий, найвищий (проста й складена форма).
26. Фонетичні зміни (група приголосних) при творенні ступенів порівняння прикметників.
27. Особливості відмінювання прикметників твердої та м'якої груп. Числівник як частина мови.
28. Розряди числівників за значенням: кількісні, дробові, порядкові: групи числівників за будовою (прості, складені).
29. Типи й особливості кількісних та порядкових числівників.
30. Займенник як частина мови, його співвіднесеність із іншими іменними частинами мови.
31. Розряди займенників за значенням: особові, зворотний, присвійні, вказівні, означальні, питальні, відносні, неозначені, заперечні.
32. Особливості відмінювання займенників. Творення і правопис неозначено-особових та заперечних займенників.

33. Дієслово як частина мови.
34. Форми дієслова: дієвідмінювані, відмінювані (дієприкметник) та незмінні (інфінітив, дієприслівник, форми на -но, - то). Безособові дієслова.
35. Види дієслів та творення видових форм.
36. Часи дієслова та особливості творення форм умовного і наказового способів дієслова.
37. Словозміна дієслів I та II дієвідміни.
38. Фонетичні зміни (чергування приголосних) в особових формах дієслів теперішнього та майбутнього часу.
39. Прислівник як частина мови: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Розряди прислівників за значенням. Ступені порівняння прислівників: вищий і найвищий. Написання прислівників разом і через дефіс.
40. Прийменник як службова частина мови. Групи прийменників за походженням: непохідні (первинні) й похідні (вторинні, утворені від інших слів). Групи прийменників за будовою: прості, складні й складені. Зв'язок прийменника з непрямыми відмінками іменника.
41. Сполучник як службова частина мови. Групи сполучників за значенням і синтаксичною роллю: сурядні (єднальні, протиставні, розділові) й підрядні (часові, причинові, умовні, способу дії, мети). Групи сполучників за вживанням (одиничні, парні, повторювані) та за будовою (прості, складні, складені).
42. Частка як службова частина мови. Групи часток за значенням і вживанням: формотворчі, словотворчі, модальні. Вигук як частина мови. Групи вигуків за походженням: непохідні й похідні. Значення вигуків. Звуконаслідувальні слова.
43. Словосполучення і речення як основні одиниці синтаксису. Підрядний і сурядний зв'язок між словами і частинами складного речення.
44. Головне і залежне слово в словосполученні.
45. Типи словосполучень за морфологічним вираженням головного слова.
46. Словосполучення непоширені\поширені.
47. Речення як основна синтаксична одиниця. Предикативний центр речення.
48. Порядок слів у реченні.
49. Види речень у сучасній українській літературній мові: за метою висловлювання, за емоційним забарвленням, за будовою, за складом граматичної основи, за наявністю\відсутністю другорядних членів, за наявністю необхідних членів речення, за наявністю\відсутністю ускладнюючих засобів.
50. Підмет і присудок як головні члени двоскладного речення. Особливості узгодження присудка з підметом. Способи вираження підмета, присудка.
51. Другорядні члени речення. Означення. Прикладка як різновид означення. Додаток. Обставина. Способи вираження другорядних членів речення. Порівняльний зворот та його функції у реченні (обставина способу дії, присудок).
52. Граматична основа односкладного речення. Типи односкладних речень за способом вираження та значенням головного члена.

53. Пунктограми односкладного речення. Узагальнюючі слова в реченнях із однорідними членами.
54. Речення зі звертаннями, вставними словами, словосполученнями, реченнями, їх значення. Речення із відокремленими членами.
55. Ознаки складного речення. Засоби зв'язку простих речень у складному.
56. Складносурядне речення та смислові зв'язки між його частинами.
57. Складнопідрядне речення, його будова. Предикативний центр.
58. Підрядні сполучники та сполучні слова як засоби зв'язку у складнопідрядному реченні.
59. Безсполучникові складні речення та їх типи за характером смислових відношень між складовими частинами-реченнями. Складні речення із різними видами сполучникового та безсполучникового зв'язку. Пряма й непряма мова.
60. Речення з прямою мовою. Слова автора. Заміна прямої мови непрямою. Цитата як різновид прямої мови.

Українська література

61. Дума як жанр.
62. «Слово о полку Ігоревім» як пам'ятка давньоруської літератури.
63. Творчість Г. Сковороди.
64. «Маруся» Г. Квітки-Основ'яненка як сентиментально-реалістична повість.
65. «Енеїда» І. Котляревського. Особливості образної системи та жанру.
66. Періоди життя і творчості Т. Шевченка.
67. «Хіба ревуть воли, як ясла повні?» Панаса Мирного як соціально-психологічний роман.
68. Провідні образи і конфлікти роману «Чорна рада» П. Куліша.
69. «Кайдашева сім'я» І. Нечуя-Левицького як соціально-побутова повість.
70. Провідні мотиви лірики І. Франка.
71. Провідні проблеми й образи поеми «Мойсей» І. Франка.
72. Образна система «Лісової пісні» Лесі Українки.
73. Новелістика В. Стефаника.
74. «Тіні забутих предків» М. Коцюбинського. Художня своєрідність.
75. Проблематика повісті «Земля» О. Кобилянської.
76. Творчість письменників «розстріляного Відродження».
77. Художня своєрідність творчості О. Довженка.
78. Поети «празької школи»: представники, художні особливості творчості.
79. Творчість шістдесятників.
80. «Місто» В. Підмогильного.
81. «Тигролови» Івана Багряного: художнє відображення радянської дійсності.
82. Проблематика новели «Залізний острів» Олеся Гончара.
83. Основні напрями української літератури к. ХХ – поч. ХХІ ст.

**Вимоги
до рівня загальноосвітньої
підготовки вступників з української мови та літератури**

З української мови вступник повинен уміти

- Знаходити вивчені орфограми та орфографічні помилки, пояснювати їх, правильно оформлювати на письмі слова з вивченими орфограмами;
- Розрізняти звуки мови за місцем та способом творення.
- Пояснювати лексичні значення слів; добирати до слів синоніми й антоніми та використовувати їх у мовленні; вживати слова в переносному значенні. Знаходити в тексті й доречно використовувати в мовленні вивчені групи слів; пояснювати значення фразеологізмів, приказок, прислів'їв, криматих висловів.
- Розпізнавати частини мови, визначати їх загальне значення, морфологічні ознаки, лексико-граматичні розряди, синтаксичну роль.
- Правильно розставляти розділові знаки у простому, ускладненому і складному реченні;
- Знаходити предикативний центр та правильно визначати тип граматичної основи речення;
- Граматично правильно будувати словосполучення, знаходити порушення їх будови;
- Доречно використовувати лексику із врахуванням її прямого та переносного значення;
- Розпізнавати види другорядних членів та їх типи й різновиди, визначати способи.
- Розпізнавати типи односкладних речень, визначати особливості кожного з типів; Розпізнавати просте речення з однорідними членами, звертаннями, вставними словами, словосполученнями, реченнями, відокремленими членами (означеннями, прикладками, додатками, обставинами). Розпізнавати й характеризувати складні речення різних типів, визначати їх структуру, види й засоби зв'язку між простими реченнями.

З української літератури вступник повинен уміти

- здійснювати різні види аналізу художніх творів;
- характеризувати тенденції розвитку літературного процесу, його зумовленість суспільно-політичними подіями та культурно-історичними явищами;
- знати художню своєрідність творчості письменників, їх естетичні позиції, індивідуальні стилі та зміст найважливіших творів;
- застосовувати теоретичні знання щодо літературознавчого аналізу художньо вартісних творів поезії, прози, драматургії;
- орієнтуватися в розмаїтті стильових тенденцій, зокрема визначати сутність рис таких літературних явищ, як традиційна, модерна, авангардистська лірика, постмодерна проза тощо.

**Критерії оцінювання співбесіди
з української мови/ української мови та літератури
для вступників на навчання
для здобуття ступеня бакалавра
на основі повної загальної середньої освіти**

При оцінюванні відповідей до уваги беруть такі критерії:

- рівень засвоєння орфоепічних, граматичних, лексичних, стилістичних умінь і навичок;
- комунікативні вміння (уміння сприймати, відтворювати, створювати усні висловлювання);
- обізнаність у творчості українських письменників і поетів;
- знання теорії літератури.

Максимальний бал, який може отримати вступник на кожне питання, — 25.

Максимальна кількість балів, яку може набрати вступник за відповіді на два питання з української мови й два питання з української літератури – 100 балів.

Критерії оцінювання відповідей

Високий рівень(25 – 20 балів). Вступник вільно володіє навчальним матеріалом на підставі вивченої основної та додаткової літератури, аргументовано висловлює свої думки, володіє ґрунтовною шкільною підготовкою з української мови та літератури.

Достатній рівень (19 – 15 балів). Вступник володіє достатнім обсягом навчального матеріалу, здатний його аналізувати, але не має достатніх знань та умінь для формулювання висновків, допускає несуттєві неточності при визначенні термінів та понять, аналізові мовних явищ та літературних творів.

Задовільний рівень (14 – 10 балів). Вступник володіє навчальним матеріалом на репродуктивному рівні або володіє лише частиною навчального матеріалу, уміє використовувати знання у стандартних ситуаціях,

Низький рівень (9 – 5 балів). Вступник володіє навчальним матеріалом поверхово й фрагментарно, засвоїв лише окремі складники базових знань з української мови та літератури, допускає суттєві помилки в аналізові речень, характеристиці літературних явищ та творчості письменників.

Незадовільний рівень (4 – 1 бали). Вступник не володіє навчальним матеріалом

Список рекомендованої літератури з української мови

1. Авраменко О., Блажко М. Українська мова та література» (1-2 частини). Київ: Грамота, 2020.-640 с.
2. Українська мова. Зовнішнє оцінювання: Навчальний посібник з підготовки до зовнішнього оцінювання учнів загальноосвітніх навчальних закладів. –К.: УЦОЯО, 2007. – 52 с.
2. Глазова О. П., Кузнецов Ю. В. Рідна мова: Підруч. для 5 кл. загальноосвіт. навч. закл. – К.: Педагогічна преса, 2005. – 288 с.
3. Єрмоленко С. Я., Сичова В. Т. Рідна мова: Підруч. для 5 кл. – К.: Грамота, 2005. – 240 с.
4. Бондаренко Н. В., Ярмолюк А. В. Українська мова: Підруч. для 5 кл. загальноосвіт. навч. закл. – К.: Освіта, 2005. – 272 с.
5. Глазова О. П., Кузнецов Ю. В. Рідна мова: Підруч. для 6 кл. загальноосвіт.навч. закл. – К.: Педагогічна преса, 2006. – 288 с.
6. Єрмоленко С. Я., Сичова В. Т. Рідна мова: Підруч. для 6 кл. – К.: Грамота, 2006. – 296 с.
7. Пентилюк М. І., Гайдаєнко І. В., Ляшкевич А. І., Омельчук С. А. Рідна мова: Підруч. для 6 кл. загальноосвіт. навч. закл. – К.: Освіта, 2006. – 272 с.
8. Бондаренко Н. В., Ярмолюк А. В. Українська мова: Підруч. для 6 кл. загальноосвіт. навч. закл. – К.: Освіта, 2006. – 240 с.
9. Передрій Г. Р., Скуратівський Л. В., Шелехова Г. Т., Остаф Я. І. Рідна мова: Підруч. для 7 кл. – К.: Освіта, 2003. – 272 с.
10. Ющук І. П. Рідна мова: Підруч. для 7 кл. – К.: Арт-Освіта, 2004. – 288 с.
11. Олійник О. Б. Українська мова: Підручник для 7 кл. середньої школи. – К.: Вікторія, 2003. – 364 с.
12. Біляєв О. М., Пентилюк М. І., Симоненкова Л. М., Симоненкова Т. П. Українська мова: Підруч. для 7 кл. загальноосвіт. навч. закл. – К.: ВД «Афон», 2004.– 128 с.
13. Ющук І. П. Рідна мова: Підруч. для 8 кл. – К.: Арт-Освіта, 2004. – 256 с.
14. Олійник О. Б. Українська мова: Підручн. для 8 кл. серед. шк. – К.: Вікторія, 2004. – 288 с.
15. Біляєв О. М., Пентилюк М. І., Симоненкова Л. М., Симоненкова Т. П. Українська мова: Підруч. для 8 кл. загальноосвіт. навч. закл. – К.: ВД «Афон», 2004. – 128 с.
16. Шелехова Г. Т., Остаф Я. І., Скуратівський Л. В. Рідна мова: Підручник для 9 кл. – К.: Освіта, 2002. – 256 с.
17. Олійник О. Б. Українська мова: Підручн. для 9 кл. середньої школи. – К. : Вікторія, 2003. – 384 с.
18. Біляєв О. М., Пентилюк М. І., Симоненкова Л. М., Симоненкова Т. П. Українська мова: Підруч. для 9 кл. загальноосвіт. навч. закл. – К.: Освіта, 2002. – 208 с.
19. Олійник О. Б. Українська мова: Підручн. для 10–11 кл. середньої школи. – К.: Вікторія, 2004. – 448 с.

20. Біляєв О. М., Симоненкова Л. М., Скуратівський Л. В., Шелехова Г. Т. Українська мова: Підруч. для 10–11 кл. загальноосвіт. навч. закл. – К.: Освіта, 2004. – 384 с.
21. Ющук І. П. Практикум з правопису української мови. – К.: Освіта, 2005. – 208 с.
22. Плющ М. Я., Грипас Н. Я. Українська мова. Довідник. – К.: Освіта, 2002. – 228 с.
23. Степанишин Б. І. Українська література: Підруч. для 9 кл загальноосвіт.

Українська література

1. Бондар М.П. Поезія пошевченківської епохи. Система жанрів. – К., 1986. – 184 с.
2. Брюховецький В. Ліна Костенко: Нарис творчості.-К.: Укр. письменник, 1990.– 92 с.
3. Гнатюк М.П. Українська поема першої половини ХІХ ст. Проблеми розвитку жанру. – К.,1975. – 193 с.
4. Гончар О.І. Просвітительський реалізм в українській літературі. – К.: Вища школа, 1989. – 315 с.
5. Грабович Г. Поет як міфотворець: Семантика символів у творчості Тараса Шевченка. –К.: Критика, 1998. – 206 с.
6. Гроно нездоланих співців: Літературні портрети українських письменників ХХ сторіччя, твори яких увійшли до оновлених шкільних програм /Упор. В. Кузьменко. – К.: Український письменник, 1997. –284 с.
7. Двадцять роки: літературні дискусії, полеміки: Літературно-критичні статті / Упор. В.Г. Дончик. – К.: Дніпро, 1991. – 366 с.
8. Дончик В. Грані сучасної прози – К., 1987
9. Єфремов С. Історія українського письменства. – К.: Феміна, 1995. – 688 с.
10. Жулинський М. Наближення: літературні діалоги. – К., 1986.
11. Зеров М. Твори: В 2-х т. – К.: Дніпро, 1990. – Т.2: Історико-літературні та літературознавчі праці / Уп. І.П. Кочура, Д.В. Павличко. – К.: Дніпро, 1990. – 601с.
12. І вічна таїна слова: вивчення великого епічного твору (Марко В., Клочек Г. та ін.). – К.:Рад. школа, 1990. – 203 с.
13. Івашків В.М. Українська романтична драма 30-80-х років ХІХ ст. – К., 1990. – 253с.
14. Ільницький М. Людина в історії. Сучасний український історичний роман. – К.:Український письменник, 1989. –290 с.
15. Історія української літератури ХІХ ст.: У 3 кн.: Навчальний посібник. Кн.2 / За ред.М. Яценка. – К.: Либідь, 1996. – 384 с.
16. Історія української літератури. ХІХ століття: У 3 кн. Кн.1: Навч. посібник / За ред. М.Т.Яценка. – К., 1995.
17. Історія української літератури. В 2-х тт. / Історія української літератури ХХ століття: Книга друга / За ред. В.Дончика. – Т. 2. – К.:

Наукова думка, 1988. – 742 с.

18. Історія української літератури: У 2 т. – К.: Вища школа, 1987. – Т. 1. – 637 с.
19. Історія української літератури ХХ століття: У двох книгах. – К.: Либідь, 1998; Книга перша – 380 с.; Книга друга. – 453 с.
20. Історія української літератури ХХ ст: У 2-х кн. Кн. 2 Ч. 2: 1940-1950-ті роки /За ред. В. Г.Дончика. – К.: Либідь, 1994. – 368 с.
21. Калениченко Н.Л. Українська література ХІХ ст. Напрями, течії. – К., 1977 – 210с.
22. Ключек Г. Поезія Тараса Шевченка: сучасна інтерпретація. Навчально-методичний посібник. – К.: Освіта, 1998.–237 с.
23. Ключек Г. Поетика Бориса Олійника: Літ.- крит. нарис- К.: Наукова думка, 1989. – 169 с.
24. Мороз Л. Григій Тютюнник: Нарис життя і творчості. – К.: Український письменник, 1991. –203 с.
25. Нахлік Є. К. Українська романтична проза 20-60-х років ХІХ ст. – К., 1981. - 262 с.
26. Нові імена в програмі з української літератури. Посібник для вчителя /Упор. В. Неділько. К.: Освіта, 1993. – 320с.
27. Павличко С. Дискурс модернізму в українській літературі. 2-ге вид., перероб. і доп. – К.:Либідь, 1999. – 447 с.
28. Павлишин М. Канон і іконостас літ.-крит. статті. – К.: Обереги, 1997.– 279 с.
29. Салига Т. Микола Вінграновський: літ. Крит. нарис.–К., 1989
30. Семенчук І. Михайло Стельмах. –К.: Український письменник, 1987. – 220 с.
31. Скирда Л. Сучасна українська поезія К.: Укр. письменник, 1983.–205 с.
32. Слабошпицький М. Василь Земляк: Нарис творчості. – К.: Наукова думка, 1994. –192 с.
33. Соловей Е. Українська філософська лірики. – К.: Юніверс, 1999. – 366 с.
34. Ткаченко А. Василь Симоненко: Нарис життя і творчості .– К., Наукова думка, 1990.– 198с.
35. Ткаченко А. Іван Драч: Нарис творчості. – К.: Український письменник, 1988. – 250 с.
36. Українська літератури ХХ сторіччя: Навчальний посібник для вчителів та учнів / Науковий редактор В.Дончик. – К.: Український письменник, 1993. – 223 с.
37. Українське слово. Хрестоматія української літератури та літературної критики: У чотирьох книгах / Упор. Є.Федоренко, В.Яременко. – К.: Рось, Кн.1. –1994. –703 с; Кн.2. – 1994. –718 с; Кн.3. – 1994. –687 с.; Кн.4. –1995. –703 с.
38. Ушкалов Л. З історії української літератури ХVІІ – ХVІІІ століть. – Харків: Акта, 1999. – 216.

Мережеві джерела

1. *Медіатека* читального залу Інституту філології та соціальних комунікацій БДПУ.
2. *Бібліотека Літера*. URL : <http://ukrlitera.ru/>
3. *Бібліотека української літератури*. URL: <http://www.ukrlib.com.ua/>
4. *Електронна бібліотека української літератури*. URL : <http://www.utoronto.ca/elul/>
5. *Ізборник*. Історія України IX–XVIII ст. Першоджерелата інтерпретації. URL: <http://litopys.org.ua/>
6. *Поетика*: Бібліотека української поезії. – Режим доступу : <http://poetry.uazone.net/>
7. *Українська шара*. ЛІТЕРА–Електронна бібліотека. URL: <http://litera-ua.livejournal.com/>
8. *Український центр*: освітньо-інформаційний ресурс. URL : <http://www.ukrcenter.com/library/default.asp>
9. *Чтиво*. Електронна бібліотека. URL : <http://chtyvo.org.ua/>
10. *EXLIBRIS*: українська електронна бібліотека, публіцистика, художня література. URL: <http://exlibris.org.ua/>

Голова предметної екзаменаційної комісії

_____ Руслан СЕРДЕГА

Програму затверджено на засіданні приймальної комісії Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна

Протокол № 2 від 08 лютого 2021 р.

Відповідальний секретар

_____ Ольга АНОЩЕНКО